

SHANTI-december 2018 nummer 10, Erkenningsnr. P 908078

BELGISCHE THEOSOFISCHE VERENIGING
Hoofdzetel: Geuzenplein 8 te 1000 BRUSSEL

TAK VREDE GENT

Maandelijkse nieuwsbrief voor levensvernieuwing en algemene broederschap door vergelijkende studie van wijsbegeerte, godsdiensten, wetenschap en esoterie.

UITGEVER: Marcel Eeckman, Sisalstraat 1, 9000 Gent. **Email:** marcel.eeckman@telenet.be

KANTOOR VAN AFGIFTE: 9030 Gent-Mariakerke.

De doelstellingen van de Theosofische Vereniging zijn:

- Het vormen van een kern van de universele broederschap der mensheid, zonder onderscheid van ras, geloof, geslacht, kaste of huidskleur
- Het aanmoedigen van de vergelijkende studie van godsdiensten, wijsbegeerten en wetenschappen
- Het onderzoeken van de onverklaarbare wetten die in de natuur besloten liggen en van de vermogens die in de mens sluimeren

De vereniging is niet-sektarisch en bestaat uit zoekers naar inzicht. Haar eenheid berust niet op een gezamenlijk beleden geloof of wereldbeschouwing maar op een gezamenlijk streven naar waarheid.

Missie van de Theosophical Society (Adyar)

Het dienen van de mensheid door het ontwikkelen van een zich steeds verdiepend inzicht in, en verwerkelijking van de tijdloze wijsheid, spirituele zelfrealisatie en de eenheid van alle leven.

Activiteiten deze maand

Studieavonden iedere maandag (behalve de 5de) van 19.30u tot 21.30u in het Kollekasteel te 9030 Gent-Mariakerke, Groenestaakstraat 66-68. Deelname is gratis en volledig vrijblijvend.

Meer info op www.theosofiegent.be en www.ts-belgium.be

Maandagen	december 2018
03/12	Cursus Theosofie: de tweevoudige werking van het denken.
10/12	Lezing: Rudolf Steiner. Ivan De Wilde
17/12	Lezing: 'Vrouwelijke Adepten en het Goddelijke'. Sabine Van Osta
24/12	Kerstavond. GEEN SAMENKOMST.

In dit nummer

Theosofie en de praktijk van alledag	
Danielle Audoin	2
Socrates - M. Eeckman	5

Bescherming persoonsgegevens: de persoonlijke gegevens die door u worden meegedeeld, zijn bestemd voor de ledenadministratie van de Belgische theosofische vereniging vzw. Zij kunnen ook aangewend worden om u op de hoogte te brengen van de activiteiten en publicaties van onze vereniging. Alle info, over de Belgische wet bescherming van de persoonlijke levenssfeer van 8 december 1992 en de AVG (algemene verordening gegevensbescherming) Eu, te bekomen via email: info@ts-belgium.be

Theosofie en de praktijk van alledag.

Danielle Audoin

Danielle Audoin was actief lid van de Franse afdeling van de Theosophical Society (Adyar). Zij is overleden op 26 juni 2017

We leren dat theosofie een manier van leven is, maar wat voor manier van leven?

Deze uitdrukking kan, als zij slecht wordt begrepen, tot verwarring leiden. Misschien vinden we het zo moeilijk om theosofie en het dagelijkse leven met elkaar in verband te brengen omdat we niet voldoende hebben nagedacht over de werkelijke betekenis.

Altijd zijn er, overal ter wereld en in alle tijdperken van de geschiedenis, mensen geweest die hun broeders manieren van leven hebben voorgesteld die, volgens hen, zonder mankeren geluk zouden kunnen brengen: een speciale omgeving, een andere manier van zich voeden of zich kleden, een andere visie op comfort, op het begrip eigendom, enzovoort.

In alle gevallen gaat het erom die levensomstandigheden te veranderen die verantwoordelijk worden gehouden voor alle ellende en al het lijden waar de mensheid onder gebukt gaat. Alle politieke systemen zijn gebaseerd op de overtuiging dat een verandering van wat men de samenleving noemt, namelijk de instellingen, de wetten, de levensgewoonten, noodzakelijk en voldoende is om de mensen vrede en geluk te brengen.

Sommige idealistische groeperingen die bijvoorbeeld de terugkeer naar een natuurlijk leven voorstaan en zich tegen technische vooruitgang keren, delen deze overtuiging zelfs als hun voorstellen volledig in tegenspraak zijn met die van de politici. In zowel het ene als het andere geval wordt de remedie van buitenaf verwacht. Laten we het 'decor' veranderen, zegt men, en alles zal goed komen; laten we de omgeving veranderen en alle mensen zullen

gelukkig zijn. Sinds de wereld de wereld is, hebben stelsels elkaar opgevolgd, en de mensen zijn steeds opnieuw geconfronteerd met dezelfde problemen, dezelfde conflicten, hetzelfde lijden.

Wat theosofie naar voren brengt is echter totaal anders: het gaat om een verandering van de mens zelf, een verandering die alleen kan plaatsvinden in de eigen omgeving, zonder dat er behoefte is aan een speciaal 'decor'. We leren dat theosofie een manier van leven is, maar wat voor manier van leven?

Deze uitdrukking kan, als zij slecht wordt begrepen, tot verwarring leiden. Misschien vinden we het zo moeilijk om theosofie en het dagelijkse leven met elkaar in verband te brengen omdat we niet voldoende hebben nagedacht over de werkelijke betekenis.

Altijd zijn er, overal ter wereld en in alle tijdperken van de geschiedenis, mensen geweest die hun broeders manieren van leven hebben voorgesteld die, volgens hen, zonder mankeren geluk zouden kunnen brengen: een speciale omgeving, een andere manier van zich voeden of zich kleden, een andere visie op comfort, op het begrip eigendom, enzovoort... In alle gevallen gaat het erom die levensomstandigheden te veranderen die verantwoordelijk worden gehouden voor alle ellende en al het lijden waar de mensheid onder gebukt gaat.

Alle politieke systemen zijn gebaseerd op de overtuiging dat een verandering van wat men de samenleving noemt – namelijk de instellingen, de wetten, de levensgewoonten – noodzakelijk en voldoende is om de mensen vrede en geluk te brengen. Sommige idealistische groeperingen die bijvoorbeeld de terugkeer naar een natuurlijk

leven voorstaan en zich tegen technische vooruitgang keren, delen deze overtuiging zelfs als hun voorstellen volledig in tegenspraak zijn met die van de politici. In zowel het ene als het andere geval wordt de remedie van buitenaf verwacht. Laten we het 'decor' veranderen, zegt men, en alles zal goed komen; laten we de omgeving veranderen en alle mensen zullen gelukkig zijn. Sinds de wereld de wereld is, hebben stelsels elkaar opgevolgd, en de mensen zijn steeds opnieuw geconfronteerd met dezelfde problemen, dezelfde conflicten, hetzelfde lijden.

Wat theosofie naar voren brengt is echter totaal anders: het gaat om een verandering van de mens zelf, een verandering die alleen kan plaatsvinden in de eigen omgeving, zonder dat er behoefte is aan een speciaal 'decor'. Het gevolg is dat wij ons, nu we zeggen dat theosofie een manier van leven is die ons iets meer sereniteit en geluk kan brengen, er goed van bewust zouden kunnen zijn dat toepassing ervan niet afhangt van de omstandigheden waarin wij leven.

Het toepassen van theosofie in het dagelijks leven hangt niet af van uiterlijke omstandigheden en heeft niet noodzakelijk als gevolg dat deze veranderen. Dit zou heel goed moeten worden begrepen, want het lijkt erop dat dit niet altijd het geval is. Als we bijvoorbeeld zeggen: Als ik niet zo'n veeleisende werkkring had, zou ik meer volgens theosofische principes kunnen leven, of: Als mijn omgeving en mijn familie meer begrip zouden hebben als mijn gezondheid beter zou zijn, zou ik kunnen proberen een werkelijk theosofisch leven te leiden.

Wanneer we zo praten, lijken we duidelijk te maken dat theosofie in het dagelijks leven voor ons afhankelijk is van een bepaald aantal uiterlijke factoren: van de hoeveelheid tijd, van materiële bronnen, van gezondheid, rust of stilte, kortom, dat het moeilijk te combineren is met de eisen van het moderne leven.

Als we proberen een beetje theosofie, een beetje van wat we hebben begrepen, door te laten dringen in ons dagelijks leven, dan verwachten we, meer of minder bewust, dat alle moeilijkheden

verdwijnen, en dat een uitstekende gezondheid en een soort goddelijke bescherming ons vrijwaart van ongelukken, natuurrampen en dergelijke meer.

Als dit dan niet het geval is, beginnen we te twijfelen aan de praktische waarde van theosofie. Dan concluderen we dat theosofie bij de huidige stand van zaken voor ons een mooie theorie is, in staat om enkele bevredigende antwoorden op vragen te geven en een zekere troost bij beproevingen te brengen, op voorwaarde dat de klap niet al te ernstig is... Dan wachten we echter vervolgens tot een volgende incarnatie ons doet herleven in een spirituele familie, bij voorkeur in India... opdat aan alle voorwaarden om theosofie in praktijk te brengen zal zijn voldaan.

Dit wil zeggen dat er voor ons een nauw verband bestaat tussen uiterlijke factoren en de dagelijkse theosofische praktijk. We denken allereerst dat de omgeving een voorwaarde vormt voor de praktijk, en vervolgens dat de praktijk een voorwaarde vormt voor de omgeving. Het zijn deze twee verkeerde gedachten, waar we vanaf zouden moeten stappen. We proberen het praktische leven, verbonden met de lagere werelden, te ontvluchten om ons te kunnen overgeven aan wat we 'een spirituele oefening', of het in praktijk brengen van theosofie kunnen noemen.

Toch leert men ons óók dat alles goddelijk is, dat er niets in de manifestatie bestaat, vanaf de meest subtiele niveaus tot aan de meest stoffelijke niveaus, dat niet goddelijk is. Een spiritueel leven leiden betekent zich openstellen voor het goddelijke.

Zolang wij in onze lagere voertuigen leven is het erg moeilijk, zo niet onmogelijk, ons bewust te worden van het goddelijke als zijnde het Absolute, maar het is mogelijk – ik zeg niet dat het gemakkelijk is, maar het is mogelijk om ons bewust te worden van de alomtegenwoordigheid van het goddelijke.

De wereld waarin wij leven is niet reëel, in de zin dat zij geen zelfstandig leven bezit, maar slechts een emanatie is van het Absolute. Als wij dit echter verwerpen, dan verwerpen wij de meest directe

manier die tot onze beschikking staat om ons open te stellen voor het goddelijke. Er zijn werelden die uitsluitend goddelijk zijn, maar er zijn geen werelden die uitsluitend fysiek zijn, want het goddelijke doordringt alles, is alles: dat is de grote les van authentiek spiritueel onderricht, dat is de grote les van theosofie.

Er is een tegelijkertijd moeilijke en gevaarlijke soort van spiritualiteit die eruit bestaat het goddelijke ergens, boven of onder ons, buiten zijn manifestatie te zoeken. De spiritualiteit zoals theosofie die voorstelt bestaat eruit te trachten om steeds meer het goddelijke aan het werk te zien, overal, in alle natuurrijken, in alle levensvormen, en ook in onszelf en in al onze menselijke broeders.

Als we de leringen aanvaarden die verzekeren dat de manifestatie de uitdrukking van de goddelijke wil is, dan moet deze acceptatie ook volledig zijn, en moeten we erkennen dat de dingen zijn zoals ze moeten zijn, tot in de kleinste details. Onze omgeving is wat ze moet zijn, tot in de kleinste details: het is het door het goddelijke gewenste decor waarop wij kunnen steunen om een begin te maken met een werkelijke en diepgaande transformatie van ons zelf. Er zijn geen ongunstige omstandigheden, er zijn geen situaties die onverenigbaar zijn met het onmiddellijk in praktijk brengen van theosofie.

Deze bewering is voor ons heel moeilijk te accepteren, omdat we altijd vergeten dat de gemanifesteerde wereld gemaakt is uit tegengestelde polen die haar doen lijken op een wereld van dualiteiten. De materie van het universum heeft een rechte en een averechte kant, een lichtzijde en een schaduwzijde, en de mens blijft in zijn onwetendheid de averechte kant ontkennen.

Alles wat we benoemen als hinderlijk, onaangenaam, slecht, enzovoort wordt afgewezen, maar omdat het niet mogelijk is om

recht en averecht te scheiden, wijzen we daardoor alles af.

Het is waar dat recht en averecht niet altijd tegelijkertijd waarneembaar zijn: de dag verjaagt de nacht, de nacht verjaagt de dag. Conform de wet van het kosmische ritme, deze wet van het evenwicht die niet alleen over de loop van de planeten, maar ook over de kleinste details van het leven van ieder van ons heerst, is er echter altijd een evenwichtige afwisseling van dag en nacht, van aantrekking en afstoting, van het aangename en het onaangename, wat wij buitenkansen en moeilijkheden noemen.

Als we kunnen begrijpen dat dag en nacht, recht en averecht, moeilijkheden en buitenkansen onafscheidelijk zijn, dan kunnen we misschien beginnen met een andere blik te kijken naar onze levensomstandigheden, een ander antwoord te geven op de gebeurtenissen waarin we zijn verwickeld en op de mensen met wie we in contact staan.

De werkelijke transformatie, dat wil zeggen het leren van deze theosofische manier van leven, begint met het eerste 'ja', en de weg bestaat uit de stap voor stap onderdrukken van alle afwijzingen, tot in hun meest subtiele vormen. Deze afwijzingen vormen het enige waarlijke obstakel tot de realisatie van de eenheid van alle leven, wat de alfa en de omega van theosofie is.

In plaats van heen en weer geslingerd te blijven tussen een praktisch leven en een zogenaamde spirituele zoektocht, zaken die elkaar uit lijken te sluiten en totaal onverenigbaar lijken, gaan we dus ontdekken dat zij de twee gezichten van ons werk zijn, niet met elkaar in tegenspraak, maar elkaar complementierend, en dat de een niet zonder de ander kan bestaan. We beginnen dan ons leven tot een geheel te maken en we gaan naar iets meer sereniteit. De vrede, het licht, de goddelijke vreugden die al diep in ons aanwezig zijn, kunnen namelijk slechts in een geworden leven naar boven komen

Socrates (filosoof) - (Athene, ca. 469 v.Chr.- 399 v. Chr.)

Marcel Eeckman

Het tribunaal tegen Socrates is, met dat tegen Christus, het meest ingrijpende uit onze westerse geschiedenis. Aan de orde was een van de fundamenteën van onze beschaving: het recht op een vrije meningsuiting. Hoe kon het gebeuren dat Athene, het eerste bolwerk van de democratie, haar eigen principes geweld aandeed door een filosoof te veroordelen om zijn non-conformistische opvattingen en leerstelling?

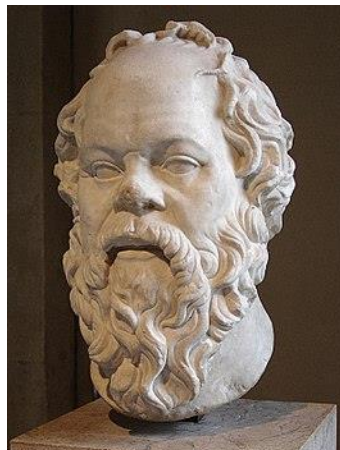
Wanneer we alleen op Plato afgaan, zouden we kunnen concluderen dat Socrates problemen met zijn stadsgenoten kreeg doordat hij ze aanspoorde tot deugd, iets wat nooit een dankbare bezigheid is geweest. Als we de apologie verruimen voor een wijder blikveld zullen we zien dat het conflict tussen Socrates en zijn geboortestad ontstond omdat hij over drie fundamentele wijsgerige kwesties zo ingrijpend van mening verschilde met het merendeel van zijn mede-Atheners, en sterker nog met de oude Grieken in het algemeen.

Deze verschillen bestonden niet uit flauwe abstracties die de gewone stervelingen niet raakten, maar raakten aan de wortels van het zelfbestuur dat ze bezaten.

Het eerste en grootste meningsverschil had betrekking op de aard er menselijke gemeenschap. Zoals de Grieken zouden gezegd hebben, een *polis*, een vrije stad? Of was het zoals Socrates zo dikwijls zei, een kudde?

Een goed uitgangspunt vormt een van de beroemdste opmerkingen uit de Oudheid, de uitspraak van Aristoteles, meteen aan het begin van zijn verhandeling over politiek: *dat de mens een politiek dier is*.

De woorden politiek dier vormen een exacte en letterlijke weergave van de Griekse term *zoon politikon*. Maar in onze taal roept dit een beeld op

Buste van Socrates in het Louvre in Parijs. Romeinse kopie uit de 1ste eeuw na Chr. van een Grieks origineel in brons.

van een partijpoliticus, altijd bezig met de vuile karweitjes van een modern politiek apparaat.

Het Griekse woord *polis*, of stad en alle afleidingen ervan bezaten hele andere gevoelswaarden. Burger zijn van een *polis* was een eervolle zaak. Het betekende dat de burger het recht had om te debatteren en te stemmen over de besluiten die zijn leven in de stad aangingen.

Een polis was een onafhankelijke en soevereine staat in volle moderne zin. De *Polis* schiep wetten binnen

haar grenzen en beschikte daarbuiten over oorlog en vrede. Voor de Grieken verschilde het karakter van de polis op een speciale manier van andere menselijke gemeenschapsvormen. Het was zoals Aristoteles zegt: 'een bond van vrije mannen, in tegenstelling tot andere vroegere samenlevingsverbanden als een gezin, dat bestuurd werd door de patriarch, of de monarchie, of de relatie tussen meester en slaaf.

Iedere burger had het recht om te stemmen en te spreken in de vergadering, die wetten maakte en om mee te beslissen in de gerechtshoven waar die wetten werden toegepast en geïnterpreteerd. Dit waren de kenmerken van de Griekse politica, het besturen van de steden, lang voor dat Aristoteles er een beschrijving van gaf in de vierde eeuw voor Christus. Hierdoor werd tijdens Socrates' leven het bestaan in Athene bepaald en met deze

uitgangspunten verschilden Socrates en zijn volgelingen van mening.

Ze verschilden van mening over de reikwijdte van dat burgerschap. Moest het burgerschap aan banden worden gelegd zoals in de oligarchieën (regering die is gevormd uit een kleine groep rijke en invloedrijke personen en die alle macht heeft), of vrij zijn, als in de democratieën? Moest de stad worden bestuurd door de velen of door de weinigen?

Socrates was noch een oligarch noch een democraat. Hij hoorde aan geen beide kanten. Zijn ideaal, zoals uitgedrukt door Xenophon als Plato en wat van andere Socratici weten, was NIET een regering door de weinigen of velen, maar een regering, zoals hij stelde in de Memorabilia van Xenophon, '**degene die weet**'.

De talloze volgelingen van Socrates verschilden van mening, vaak even heftig als de geleerden uit onze tijd, over wat Socrates hun nu eigenlijk had geleerd. Vooral wat betrekking had tot de aard van de **deugd**. Maar over een ding waren ze het eens: allemaal verwierpen ze de *polis*.

Een tweede belangrijk geschilpunt tussen Socrates en zijn stad heeft betrekking op twee vragen die voor Socrates, maar niet voor de stad, onlosmakelijk met elkaar waren verbonden.

De ene was: wat is deugd? De enige keer dat Socrates er tijdens zijn vele vruchteloze pogingen om deugd te definiëren ook daadwerkelijk toe kwam om een definitie te geven stelde hij deugd gelijk met KENNIS. Dit leidde tot de tweede vraag: wat is kennis?

Dit zijn fundamentele filosofische problemen waarover nog steeds wordt geredetwist. Mogelijk lijken ze zeer diepzinnig en metafysisch, stof voor proefschriften in de wijsbegeerte. Maar ze hadden onontkoombare politieke implicaties. Indien deugd kennis was, net als andere vormen van kennis, te onderwijzen.

En als ze te onderwijzen was, dan kon ze niet slechts door een enkeling worden verkregen, de oude aristocratie van grondbezitters, maar ook door velen, door de opkomende middenklasse van

handelaars en ambachtslieden en zelfs door het gewone volk.

Maar Socrates sloeg zijn behandeling van de vraag 'wat is kennis' de tegenovergestelde weg in. Werkelijke kennis leerde Socrates, kon alleen worden verkregen door absolute definitie.

Men wist niet werkelijk wat iets was wanneer men het niet absoluut kon definiëren. En vervolgens toonde Socrates aan dat een dergelijke kennis onbereikbaar was, zelfs voor hemzelf. Deugd was kennis, maar echte kennis was ontoegankelijk. En zelfs die waarheid kon, zo door iemand, maar door heel weinigen worden bevat.

Hier volgde uit, althans voor Socrates en zijn leerlingen dat, omdat deugd kennis was en kennis onbereikbaar, gewone mensen, de velen, noch de deugd noch de kennis bezaten die nodig was voor zelfbestuur. En langs deze ingewikkelde metafysische route was Socrates terug bij zijn fundamentele stelling dat de menselijke gemeenschap een kudde was die zichzelf niet kon besturen.

Moed als deugd: het Griekse woord *arete*, dat wij vertalen met deugd, schijnt oorspronkelijk betrekking te hebben gehad op heldhaftigheid in de strijd en mogelijk verband houdt met de naam van de Griekse god van de oorlog. Ares, die we beter kennen onder de Romeinse naam, Mars.

Zonder twijfel speelt kennis, in de zin van oefening in wapenvoering en ervaring in strijd, een belangrijke rol in de oorlog die sinds onheuglijke tijden al is gezien als test van mannelijkheid en moed. Onder alle omstandigheden is moed een deugd. Nemen we moed als maatstaf voor de Socratische opvatting dat deugd kennis is, dan zien we hoezeer het idee te kort schiet en afbreuk doet aan onze visie op de aard van de mens.

Een van de vreemdste trekken in de persoonlijkheid van Socrates is zijn houding tegenover het geven van onderwijs, terwijl hij zelf zijn hele leven lang niets anders deed dan onderwijzen. Het was het enige vak dat hij uitoefende. Naar het schijnt leefde hij van een klein bedrag dat hij van zijn vader had geërfd, die nu eens wordt beschreven als beeldhouwer, dan weer

als steenhouwer. In de oudheid bestond niet zo'n duidelijk onderscheid tussen kunstenaar en handswerkman.

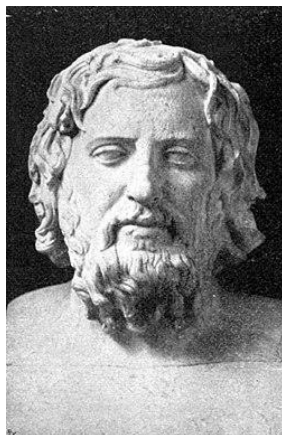
Socrates was evengoed een rondtrekkende leraar als de sofisten over wie hij en Plato zich steeds denigrerend spraken. De sofisten waren rondtrekkende leraren en filosofen die leefden van het onderwijzen van de burgers, zij hielden zich minder met de natuur bezig maar meer met de mens en de maatschappij.

Toch ontkent Socrates steeds opnieuw dat hij leraar is. Van alle paradoxen van Socrates lijkt de bewering dat hij geen leraar was is het meest paradoxale. We kunnen ons er natuurlijk niet van vergewissen wat er in Socrates omging. Maar we kunnen uit de omstandigheden afleiden waarom hij zo graag ontkende dat hij leraar was en erop hamerde dat noch deugd noch kennis kon worden onderwezen.

Wij kunnen drie mogelijke verklaringen bedenken. De eerste is politiek. De tweede is filosofisch. De derde persoonlijk. De drie verklaringen vullen elkaar aan en lopen in elkaar over.

De politieke verklaring had te maken met zijn antidemocratische visie. De Socratische leer dat 'degene die weet' moet regeren en de rest moet gehoorzamen zou worden ondergraven als kennis en deugd onderwijsbaar waren. De filosofische verklaring is dat Socrates naar absolute zekerheden zocht, naar absolute definities van deugd en kennis en er steeds weer achter kwam dat die onbereikbaar waren.

De persoonlijke verklaring is mogelijk dat de twee beroemdste leerlingen van Socrates, de toekomstige dictator **Critias** en de briljante maar onbetrouwbare **Alcibiades**, heel kwalijke kanten bleken te hebben en Athene veel schade berokkend. De carrière van deze twee had als bewijs kunnen aangehaald worden voor het feit dat Socrates als leraar in de deugd mislukt was. Dit is meer dan alleen maar een vermoeden. Het wordt bevestigd in de *Memorabilia*. Daarin zegt Xenophon ([klik op foto](#)) dat de 'aanklager' met de

beschuldiging kwam dat de 'twee' die met Socrates omgingen, Critias en Alcibiades, de staat de grootste onheilen hebben berokkend.

Socrates was geen rijke aristocraat. Hij kwam uit de middenklasse. Zijn moeder was vroedvrouw en zijn vader steenhouwer. Waarmee verdiende Socrates de kost? Hij moest een vrouw en drie zoons onderhouden. Hij werd zeventig jaar oud maar schijnt nooit een beroep of ambacht te hebben uitgeoefend. Hij bracht zijn dagen pratend door, zonder verplichtingen. Zelf beroemde hij zich erop dat hij zijn leerlingen nooit om een beloning vroeg.

Hoe onderhield Socrates zijn gezin? Deze voor de hand liggende vraag wordt in de Platonische dialogen nergens beantwoord. In de *Apologie* noemt Socrates zichzelf arm en hij was zeker arm vergeleken met de rijke aristocraten zoals Plato die in zijn bewonderend gevolg zo opvallend aanwezig waren. Maar hij was nooit zo arm dat hij een vak moest uitoefenen.

Zijn arme vrouw, Xanthippe, de onbezongen heldin van de Socratische familiechroniek, wordt ons afgeschilderd als een helleveeg, mogelijk omdat het niet meeviel om met het beschikbare geld de kinderen groot te brengen. Er bestaan uiteenlopende verhalen over het bedrag dat Socrates erfde.

Onze vroegste schatting halen we uit de *Oeconomicus*, of het beheren van een landgoed, een dialoog van Xenophon. Tijdens een gesprek met zijn rijke vriend Critobolus, noemt Socrates zichzelf schertsend de rijkste van de twee, omdat hij zo weinig behoeften heeft.

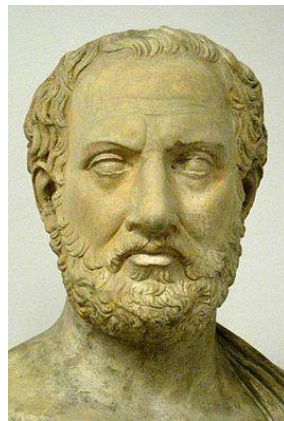
In Athene hoefde men zijn tong niet te bedwingen en Socrates het minst van allemaal. Het equivalent van een vrije pers was het theater. De komediedichters waren de 'journalisten' als verspreiders van kwaadaardige en pikante roddels en hekeldichters van wandaden in de stadspolitiek. Van hun gigantische productie is het meest verdwenen. De enige complete komedies die over zijn gebleven zijn die van Aristophanes. In

vier ervan speelde Socrates een rol en we bezitten over fragmenten van vier andere komediedichters waarin melding wordt gemaakt van de zonderlinge verschijning en ideeën van Socrates.

Maar het feit dat Socrates een favoriet doelwit voor de komediedichters vormde, betekent niet dat hij een slechte naam had. Integendeel, het weerspiegelde zijn roem en populariteit. Socrates zelf had een groot gevoel voor humor en maakte vaak grappen over zichzelf.

In Athene was er geen openbare aanklager. Iedere burger kon een aanklacht indienen. Als de vooringenomenheid ten opzichte van Socrates zijn hele leven door was aangewakkerd door anonieme beschuldigingen en door de komediedichters, zoals hij in de Apologie* beweert, hoe komt het dan dat niemand een klacht tegen hem indiende voor zijn 70 jaar? Het antwoord lijkt tweeledig te zijn.

* De **Apologie van Socrates** (verdedigingsrede van Socrates), is een van de beroemdste werken van de Griekse filosoof Plato. Het is het enige grote werk van Plato dat niet in de voor deze auteur karakteristieke dialoogvorm is geschreven

- In de eerste plaats moet Athene buitengewoon tolerant tegenover afwijkende meningen hebben gestaan. Vervolgens moet er tegen het einde van zijn leven iets gebeurd zijn waardoor deze tolerantie aanzienlijk was verminderd.
- Wat maakte de oude grappen bitter? Waardoor werd de vooringenomenheid omgezet in gerechtelijke vervolging?

Vermoedelijk ligt het antwoord in de 'drie aardbevingen' die iets meer dan tien jaar voor het proces plaatsvonden en het gevoel van interne veiligheid van de stad aantastten, wat tot bezorgdheid bij de burgers leidde. Als deze gebeurtenissen niet waren geweest, zou Socrates nooit zijn aangeklaagd ook al was hij door twee keer zoveel komediedichters bespot.

De data van die alarmerende gebeurtenissen zijn 411, 404 en 401 v. Chr. In 411 en in 404 bracht opnieuw onvrede en bracht met Sparta samenspannende elementen de democratie ten val en installeerden een dictatuur en schrikbewind. In 401 v. Chr., slechts twee jaar voor het proces Socrates, stonden ze op een punt om nog eens te proberen.

Het type jongeling dat in het gevolg van Socrates zo duidelijk aanwezig was speelde een belangrijke rol bij alle drie opstanden. De spijzieke aristocraat Pheidippides die zich in het Socratisch denken liet instrueren leek niet langer een dandy. Zij vormden de stoottroepen waarmee de Vierhonderd in 411 en de Dertig in 404 de stad terroriseerden.

Plato maakt de lezer niet deelgenoot van deze politieke gebeurtenissen in de Apologie, hoewel ze de rechters nog vers in het geheugen lagen. Ook elders in zijn dialogen noemt hij ze niet. We beschikken over beschrijvingen uit deze tijd over wat er plaats vond.

Thucydides ([klik op foto](#)) is onze grote bron voor de gebeurtenissen van 411 en de [Hellinica van Xenophon](#) voor die van 404. De eerste dictatuur van de Vierhonderd duurde maar vier maanden; de tweede, die van de Dertig duurde acht maanden. Maar in beide korte tijdperken deed zich een veelheid van gruweldaden voor onuitwisbaar in het geheugen. De democratie werd niet omvergeworpen door een ommekeer van het volk maar door een handjevol samenzweersers.

Ze moesten nauw samenwerken met de Spartaanse vijande omdat ze thuis maar weinig steun hadden. Die achtergrond verschaft ons een beter begrip van een opvallende ontkenning die Socrates in de Apologie van Plato uitspreekt. Daar zegt hij dat hij zijn leven lang heeft geweigerd deel te nemen aan *synomias*. Dit woord is afgeleid van een Grieks werkwoord dat 'met elkaar een eed zweren' betekent.

Werd gebruikt voor de min of meer geheime genootschappen of samenzweringen waarin aristocraten zichzelf door ede bonden om elkaar

te steunen en de democratie tegen te werken. Deze aristocratische genootschappen waren berucht.

Het is veelbetekenend dat Socrates het gevoel had zijn deelneming aan dergelijke samenzweringen te moeten ontkennen. Er is geen reden om aan de waarheid van zijn ontkenning te twijfelen. Maar hij deelde de afkeer die deze *synomias* hadden van de democratie. Socrates' ontkenning dat hij zich ooit bij een *synomias* heeft begeven is het enige punt in de Apologie waar hij, zij het maar heel lichtjes, de politieke kwesties aanroert die vermoedelijk de werkelijke reden vormden voor zijn proces.

Maar Socrates ontkent niet, en helaas was hem dit ook onmogelijk, omdat een aantal van zijn beroemdste leerlingen of metgezellen in deze samenzweringen een leidende rol hebben gespeeld.

Van de drie aanklagers van Socrates was Anytus de enige die in Athene een vooraanstaande positie innam. De andere twee, Meletus en Lycon waren onbetekende lieden waarvan we weinig weten dan ons door Socrates in de Apologie wordt verteld. Socrates verklaart dat Lycon bij de eisende partij de redenaars vertegenwoordigde. Als dat waar is betekent het dat alle belangrijke burgers van de stad zich tegen hem aaneen hadden geschaard.

Anytus was niet zomaar een meester-leerlooier die in het verzet plotseling generaal werd. Anytus was al generaal in de Peloponnesische oorlog; we weten dat hij in 409 v. Chr. het bevel kreeg over dertig triremen om het Spartaanse bastion Pylos in te nemen, het tegenwoordige Navarino, maar dat de expeditie door slechte weersomstandigheden werd gedwarsboomd.

Er is een legende die zegt dat het met Anytus slecht afliep. Zo'n vijf eeuwen na het proces van Socrates duikt deze voor het eerst op in *'Levens der filosofen'* van [Diogenes Laërtius](#). Hij schrijft dat de Atheners, al spoedig na de dood van Socrates berouw voelden, zelfs zo dat ze zich tegen zijn aanklagers keerden. Meletus werd ter dood gebracht, Anytus en Lycon werden

verbannen en Socrates werd geëerd met een bronzen beeld.

In een Atheens strafrechtelijk proces werd er door de jury tweemaal gestemd. Bij de eerste stemming ging het om schuldbevinding of vrijspraak. Als het vonnis schuldig luidde werd er opnieuw gestemd over de straf. De grootste verrassing bij het proces van Socrates was de grote verdeeldheid van de jury omtrent de eerste en voornaamste vraag.

Ondanks de nog verre van verdwenen herinnering aan de Dertig, het prestige van de belangrijkste aanklager en het feit dat men meer en meer beseft hoe antidemocratisch het was wat Socrates onderwees, scheen de jury grote moeite te hebben om tot een beslissing te komen. Een verschuiving van maar zes procent en Socrates zou zijn vrijgesproken.

Socrates zelf had, zoals Plato ons in de Apologie vertelt, verwacht dat hij veroordeeld zou worden. 'Deze afloop,' zo zei Socrates de jury, verwachtte ik. Wat hem verbaasde was het feit dat er zoveel mensen voor vrijspraak stemden. Het vonnis had niet de logica van een massale veroordeling. Socrates maakte duidelijk dat 'ik' met een verschuiving van slechts dertig stemmen vrijgesproken zou zijn.

Als dus dertig juryleden hun stem hadden gewijzigd van schuldigbevinding naar vrijspraak, zou de jury in twee gelijke delen, elk van 250 stemmen, hebben opgesplitst en in Athene gold staking der stemmen als gunstig voor de beklaagde.

Waarom verbaasde Socrates zich erover dat er maar zo'n kleine meerderheid voor schuldbevinding stemde? De vraag wordt in de Apologie van Plato niet beantwoord. Maar als we naar de Apologie van Xenophon gaan krijgen we een aanwijzing. Xenophon zegt dat Socrates veroordeeld wilde worden en zijn best deed om de jury tegen zich in te nemen.

Waarom zou het idioot of onvoorzichtig zijn om verheven woorden te richten tot een Atheense jury, berucht om haar gevoeligheid voor welsprekendheid? Xenophon verklaart nadrukkelijk dat Socrates verre van een idioot was

maar wel overwogen en de vooropgezette bedoeling had om de jury te provoceren inplaats van haar voor zich te winnen.

Xenophon was niet in Athene ten tijde van het proces. Hij zegt dat hij zijn verhaal baseerde op hetgeen hij later bij monde van Hermogenes vernam, een van Socrates naaste leerlingen, hij vertelde Xenophon dat hij Socrates ertoe trachtte over te halen om een welsprekende verdedigingsrede voor te bereiden, omdat de juryleden zo gevoelig waren voor redenaarlijk.

Is het u niet opgevallen, vroeg Hermogenes aan Socrates, dat de Atheense rechtbanken zich vaak hebben laten meeslepen door een eloquente toespraak en onschuldigen ter dood hebben veroordeeld, en aan de andere kant de schuldigen werden vrijgesproken omdat ze met ze met gevatheid spraken?

Socrates antwoordde dat hij tweemaal geprobeerd had om een dergelijke toespraak te schrijven, maar dat zijn *daimonion* of sturende geest hem beide keren had onderbroken en weerhouden. Socrates zei Hermogenes dat zijn innerlijke godsstem hem het advies had gegeven dat hij beter nu kon sterven voordat de kwalen van de ouderdom hem zouden treffen.

Vervolgens zegt Socrates: 'Als mijn leven zich voortzet, weet ik dat de zwakheden van de ouderdom onvermijdelijk hun intrede zullen doen, dat mijn gezichtsvermogen minder goed moet worden en mijn gehoor minder scherp, dat ik langzamer zal leren en hetgeen ik heb geleerd sneller zal vergeten.

De strategie van Socrates bestond eruit om niet alleen de eerste stemming over schuld of onschuld te verliezen, maar ook de tweede over de straf. Als hij de jury had ingenomen zou deze, zelfs al zou ze hem schuldig hebben bevonden, hem een boete hebben opgelegd, zoals de verdediging vroeg, in plaats van de doodstraf die door de aanklagers werd geëist.

Socrates wou sterven. 'Als ik kijk naar mijn eigen verval en begin te klagen,' vraagt Socrates, hoe kan ik dan nog langer plezier aan het leven hebben?

Maar hoe kon Socrates, een filosoof, nu zeggen dat er geen vreugde in de jaren van neergang zijn? Dat het beter is om afstand te doen van de gave van het leven vanwege ongemakken van de oude dag? Socrates had een vrouw en kinderen en leerlingen. Waarom toonde hij zich zo bereid om hen in de steek te laten.

In de Crito en de Phaedo (Plato) stellen zijn leerlingen hem vragen van min of meer dezelfde strekking. Socrates' houding scheen hun onbegrijpelijk en zelfs onwaardig, een zich onttrekken aan morele verantwoordelijkheid.

Socrates zegt zelfs dat het precies hem de gelegenheid biedt om op een aangename manier zelfmoord te plegen door dollekervelvegif te drinken. De Atheense wijze van terechtstellen. Als ik nu wordt veroordeeld, zal ik duidelijk het voorrecht hebben om een dood te ondergaan die door hen die deze zaak hebben onderzocht niet alleen worden beschouwd als het gemakkelijkste maar ook als het minst hinderlijk voor de vrienden die men heeft.

Het was met goede reden, besluit Socrates, dat de goden zich tegen mijn bestudering van de toespraak keerden in de tijd dat we van mening waren dat we koste wat kost een pleidooi moesten vinden dat mijn vrijspraak zou bewerken.

Hij koos voor de dood en die kon hij alleen van een geïrriteerd jury verkrijgen. Hij wou geen gunstige indruk op haar maken. De toon waarvan hij zich bij zijn woorden tegen de jury bediende was op een aanstootgevende manier opschepperig en aanmatigend. Dat is de betekenis van *megalegoria*. (Verheffen, zichzelf verheerlijken)

Ontmoeting Met De Dood Als Vriend

Nilakantha Sri Ram

Een van de beroemdste dialogen van Plato, die meer aandacht heeft getrokken dan enige andere, is die waarin hij de dood van Socrates verbeeldt. Er waren een paar vrienden aanwezig gedurende de dag, waarvan de avond zijn overlijden zag, en deze dialoog neemt de vorm aan van een gesprek dat plaatsvond op die laatste dag. Het begon met argumenten over de pre-existentie van de ziel, in de loop waarvan verschillende ideeën werden vooruitgeschoven met betrekking tot de aard ervan. Dit deel van de discussie eindigt in de bevestiging van zijn onsterfelijkheid. De besproken punten lijken mij de moeite van het overwegen waard, zelfs vandaag.

Toen zijn vrienden de gevangenis binnenkwamen, zag men Socrates zijn been wrijven, dat net was bevrijd van zijn banden. Het opmerkelijke aan zijn gedrag, toen hij zijn vrienden ontmoette, was dat hij geen klachten had; er was geen enkel deeltje van medelijden met zijn eigen toestand; hij merkte zojuist op over de buitengewone afwisseling en het verband tussen plezier en pijn in het leven.

Hij zei dat tot dan toe er een ervaring van pijn was geweest, maar nu dat hij was bevrijd van de banden, was er onmiddellijk plezier. Als iemand van ons in zijn situatie was geweest, vraag ik me af wat voor soort gevoelens of gedachten we bij zo'n gelegenheid zouden hebben gehad.

Natuurlijk anticepeerde Socrates op zijn dood. Toen ging het gesprek verder en werden verschillende ideeën uitgewisseld, en toen de tijd daar was tegen de avond, ontving hij de beker gif die hij moest drinken, gemakkelijk en rustig, zo wordt gezegd, op de gemakkelijkste en zachtst

mogelijke manier. Als het effect heeft, beschrijft hij de vooruitgang van de dood over zijn lichaam koel, van de voeten naar boven, stadium voor stadium. Het is een buitengewone scène; er is geen rekening gehouden met een gebeurtenis die zo is.

Blijkbaar ging het gesprek urenlang door. Na een bespreking van de aard van de ziel legt Socrates uit wat de doelen zijn die een ware filosoof zoekt, en waarom de dood hem welkom is. De uitspraken zijn geen beweringen, maar slechts een bespreking van ideeën, van mogelijkheden en gevolgtrekkingen die daaruit kunnen worden getrokken.

De suggestie werd door een van de vrienden naar voren gebracht dat de ziel kan worden opgevat als van de aard van harmonie. Als het lichaam te vergelijken is met een lier of luit, kan de ziel de muziek zijn die ermee wordt voortgebracht. Deze opvatting, hoewel het de ziel met een waardigheid en aard investeert die zowel diepte als schoonheid kan bezitten, geeft het geen onafhankelijke status.

Het vooruitzicht leek te suggereren wat men een epifenomenalistische theorie zou noemen, dat wil zeggen, het lichaam is de actualiteit, verschillende activiteiten vinden daarin plaats, met name die van de hersenen en de ziel, hoewel ze een aard van harmonie heeft, is het slechts een product van die activiteiten, misschien alleen deze die kunnen bijdragen tot dit resultaat. Maar als het instrument stuk is, is er geen muziek meer. Er was bezwaar op deze lijnen.

Een ander idee, van vergelijkbare aard, suggereerde de mechanische analogie van vuur. Je zou het vuur kunnen zien als het bewustzijn in de mens, het lichaam animeert; wanneer het lichaam is opgelost, is het vuur uitgestorven. Dit idee lijkt op het denken in de zuidelijke school van boeddhisten, maar ze zouden waarschijnlijk zeggen dat het vuur vermengd is met rook, dat verdwijnt.

Deze argumenten zijn niet zonder interesse. Wanneer we bedenken hoe dingen zouden kunnen zijn, of een bepaalde zienswijze gerechtvaardigd is, welke mening redelijkerwijs kan worden

ingenomen, dan is het doorkruisen van dergelijke grond niet zonder instructie en waarde.

In de natuur vinden zoveel dingen plaats, zoals het rijzen en ondergaan van de zon, op een manier die het tegenovergestelde is van de feitelijke feiten. Het argument dat de ziel of de geest, voorlopig de twee samenbrengend, slechts een soort beeld is dat wordt weerspiegeld door activiteiten in het materiële veld van de hersenen, hoewel aannemelijk, kan het ook in tegenspraak zijn met de feiten. Wat op het eerste gezicht het geval lijkt te zijn, is misschien niet de basis of onderliggende waarheid.

Socrates overwint de bezwaren tegen het idee dat de ziel onsterfelijk is. Trouwens, in een andere dialoog noemt Plato deze bezwaren als de oorzaak van alle 'niet-religieuze filosoferen', hoewel hij zo logisch was dat hij niet had kunnen aannemen dat wat schijnbaar religieus is, waar is.

Wat waar is, kan als religieus worden beschouwd, maar wat in overeenstemming is met religie zoals het toevallig is, is misschien niet waar. De argumenten die worden aangevoerd voor het voortbestaan van de ziel zijn ideeën die sindsdien beroemd zijn geworden als onderdeel van de platonische filosofie.

Er was een verwijzing naar het oude geloof dat een ziel die in deze wereld is geboren, teruggekeerd is van een andere wereld waar we bij de dood verblijven. Dat is natuurlijk een concept dat algemeen wordt geaccepteerd in India, maar het bestond ook in het oude denken tussen andere volkeren. De suggestie was dat de doden van de levenden kwamen; de levenden komen uit de dood. Het is een fenomeen van cyclische gebeurtenis, zoals slapen, ontwaken en opnieuw slapen, en is in overeenstemming met de waarheid of regel in de natuur dat tegenstellingen uit elkaar worden voortgebracht.

Sterven en geboren worden zijn een paar tegenstellingen. Maar hoe ze verbonden zijn, zodat de ene gebeurtenis de andere in gang brengt is blijkbaar niet verder gegaan. Plato heeft een manier om soms een idee uit te werpen dat zeer suggestief en fascinerend is om het vervolgens aan

anderen over te laten om het zelf verder na te zoeken.

Een ander argument verwees naar een idee dat Socrates eerder had voorgesteld, dat alle echte kennis reminiscentie is, een herinnering in het fysieke brein. De ziel moet hebben bestaan en kennis hebben gehad van een bepaald type voordat het werd verenigd met het lichaam. Het bewijs hiervoor is dat we dingen begrijpen als gerechtigheid, schoonheid, gelijkheid van geest, enzovoort, en deze ideeën zijn niet afgeleid van zintuiglijke waarnemingen.

Daarom moeten deze al binnen de kennis van de ziel zijn geweest. Senseperceptions (zintuiglijke waarnemingen), het horen van geluiden, zien dat iets rood of zwart is, dat iets anders groot of kort is, zijn allemaal vergelijkende ideeën. Alleen vanuit deze percepties kan men geen ideeën ontwikkelen over schoonheid, rechtvaardigheid, moraliteit, enzovoort. Daarom moeten dergelijke kennis en ideeën een andere bron hebben.

Socrates drukte ook de mening uit dat de ziel geen natuur kan hebben die samengesteld is uit allerhande factoren, want dan zou de toestand ervan veranderen. Het moet een natuur hebben die onveranderlijk is. Hoewel de ene ziel meer ontwikkeld is dan de andere, moet hun wezenlijke aard hetzelfde zijn. Een samenstelling van verschillende factoren of elementen is vatbaar voor verandering, terwijl dat wat eenvoudig is, monadisch, in wezen hetzelfde moet blijven.

De verdere verklaring werd gemaakt dat, wat ook de andere attributen zijn, de ziel een aard van het leven moet hebben. Het kan geen abstractie zijn, een projectie van de geest. Deze verbinding van leven en ziel, duidelijk belangrijk in de reeks ideeën die naar voren werd gebracht, werd afgedekt door de bewering dat de ziel van dezelfde aard moet zijn als de Godheid om geloof in haar onsterfelijkheid te rechtvaardigen. Alleen het goddelijke kan onsterfelijk zijn en dat wat niet goddelijk is, moet sterfelijk zijn.

Socrates spoort zijn vrienden vervolgens aan om deugd en wijsheid te verwerven in dit leven. Het moment van zijn dood naderde, maar hij bleef

vrijuit en gemakkelijk praten op elke andere dag van zijn leven. Hij zei: *'De echte filosoof is iemand wiens geest is gericht op waarheid en deugd.'* Het woord filosoof is sinds die tijd nogal veranderd in hun betekenis.

Tegenwoordig denken we dat een filosoof degene is die zijn specifieke these analyseert en uitvoerig beargumenteert, soms eindeloos; het leven dat hij leeft heeft niets te maken met zijn intellectuele vaardigheden en activiteit; maar dit was niet het beeld dat vroeger werd ingenomen. In de letterlijke betekenis van het woord is filosofie liefde voor waarheid en liefde impliceert altijd actie. Waarheid, als de aard ervan liefde opwekt, een belangrijke verandering in jezelf moet aanbrengen, dan moet je je interesse wenden voor dingen van de zin, die kortstondig is, louter genot en plezier, naar dingen die nobel en waar zijn. Dat was het oude concept van een filosoof.

Omdat zijn geest is gericht op waarheid en wijsheid, is de filosoof, zegt Socrates, *'iemand die bereid en gereed is om te sterven.'* Daarom is de dood niet onwelkom voor hem. Zo verklaarde hij zijn opgewektheid over het vooruitzicht van vertrek uit deze wereld. Maar hij zei ook: *het is niet goed om zelfmoord te plegen.* Zijn argument tegen zelfmoord is nogal vreemd: in deze wereld bevinden we ons in een soort gevangenis die onder grote beperkingen leeft. Het is een wereld waarin onwetendheid de overhand heeft boven wijsheid.

Maar we moeten er niet aan ontsnappen voordat we toestemming krijgen om dat te doen. De uittocht uit de gevangenis kan buitengewoon welkom zijn, maar we moeten het niet op ons nemen om onder te duiken. De verklaring werd ook afgelegd dat men geen eigendomsrechten op zijn lichaam heeft. Dit zou niet het algemene beeld zijn dat de meeste mensen hebben.

Omdat de dood welkom is en de geest door de filosoof is gericht op waarheid en deugd, want zo'n persoonsfilosofie wordt echt een voorbereiding op de dood, een opvallend idee. Sommige geleerden hebben de Griekse woorden geïnterpreteerd als: *'Filosofie is echt een meditatie over de dood'*, wat

mij niet lijkt in overeenstemming te zijn met Socrates' gemakkelijke manier om het te nemen.

Een andere weergave is veel begrijpelijker, namelijk, wanneer het leven goed wordt geleefd, gericht op die doelen die de uiteinden van de ziel zijn (niet de verlangens van het lichaam), dan is de filosofie of het leven van een filosoof slechts een lange repetitie van het sterven. Men kan een gelukkig leven leiden, maar het kan ook een proces van de dood zijn, wat misschien uitleg behoeft.

Socrates legt uit dat de menigte, het gewone volk, onwetend is van de zin waarin de filosoof de dood verwelkomt. Het betekent niet dat hij van het lichaam af wil, maar hij heeft een vriendelijk gevoel ten opzichte van de dood. Hij heeft dit gevoel omdat hij geen genoeg neemt in de bevrediging van de fysieke begeerten. De meeste mensen schatten de waarde van de dingen op het plezier dat ze betalen, maar het doel van de filosoof is om zoveel mogelijk te bevrijden van de dominantie van het lichaam.

Hij is bezig met het verzorgen van de ziel, aandacht schenken aan die zaken die van belang zijn voor de ziel, zoals waarheid, deugd, enzovoort. Door dit te doen heeft de filosoof zichzelf al van het lichaam gescheiden. Aangezien hij alle gehechtheid aan de genoegens heeft opgegeven die een persoon door het lichaam komt, is de dood niets anders dan een uitgang door een open deur. De dingen die de ziel voeden, zijn het goede, het goede, het ware, het mooie, enzovoort.

Socrates zei: *'Hij nadert bijna tot de dood, die niets geeft om de genoegens door het lichaam.'* Men kan genieten van de geneugten die komen terwijl ze daar zijn, maar hoeft niet te hunkeren naar hen. Door hen van het gebied van iemands zorg en belangstelling af te sluiten, benadert men bijna de dood. In die zin verlangt de filosoof naar de dood, zelfs als hij leeft. Dit is verwant aan de leer van J. Krishnamurti, hoewel hij niet spreekt over de dood als een welkome aftocht, maar over dood gaan hier en nu naar iemands verleden en alle ervaring zoals die komt.

De filosoof wiens interesse is gecentreerd in deugd en wijsheid zuivert daardoor zijn intelligentie, zodat deze vrij is van alle smet, van elk vreemd element. Het is de zuivering van iemands hele natuur die iemands spirituele onafhankelijkheid teweegbrengt, en dat is de echte vrijheid of Mukti. (Geestelijke bevrijding) Mukti is niet letterlijk vermenging in de logos voordat er de samensmelting van de menselijke geest in de logos kan zijn, de mens moet zichzelf bevrijden van zijn banden of gehechtheden.

Om dezelfde waarheid op een andere manier uit te drukken: het is echt het weggooien van iemands verleden, van alle gehechtheden die eruit voortkomen, die een persoon in een nieuw Wezen verandert. De entiteit die op dit moment functioneert, is een wezen uit het verleden, hij is langs een lijn van continuïteit gekomen, en hij heeft in zijn aard en constitutie veel dingen afgeleid van zijn verleden en zijn ervaringen. Om te worden getransformeerd in een nieuw wezen is om uit het verleden te zijn, zodat het niet langer domineert, verduistert of het heden regisseert.

Dit soort sterven maakt het leven echt vitaler, minder verstopt en belast, zodat alle waarnemingen acuter zijn en de intelligentie intens, geconcentreerd en vlamachtig wordt. Het is in een staat van zuiverheid in jezelf dat je de hoogste kwaliteit bereikt in het functioneren van elk aspect van zijn Wezen. Elke stof in zijn pure staat vertoont zijn volledige potentie.

De verklaring werd terloops gemaakt dat filosofie de hoogste muziek is. Socrates zei dat hij een aanhoudende droom had waarin hem werd opgedragen zichzelf op muziek toe te passen, en toen hij begreep dat filosofie de hoogste muziek is, wijdt hij zich aan filosofie. Het concept van filosofie als de hoogste soort muziek wordt duidelijker in het licht van de eerder gemaakte verklaring met betrekking tot de aard van de ziel als een vorm van harmonie.

Het eerder opgeworpen bezwaar, dat wanneer het instrument is gebroken, geen muziek meer kan zijn, werd door Socrates tegemoet getreden met

de opmerking dat de ziel kan bestaan, hoewel deze al dan niet een instrument kan hebben.

Het is nogal interessant dat ze in een van de lezingen die Dr. Annie Besant in haar atheïstische dagen gaf, precies deze vergelijking gebruikte. Ze zei dat alhoewel de lier kapot is, de muziek nog steeds bestaat.

Socrates bracht naar voren als een reden om bereid te zijn om te sterven, dat we goed af zouden zijn waar we heen gaan, onder goede meesters en met vrienden. Mensen willen graag in een sympathieke omgeving zijn. Als een persoon zijn leven echt aan de filosofie heeft gewijd, kunnen ze er zeker van zijn dat ze goed geplaatst zijn. Ze zullen gelukkig zijn in verhouding tot de zuiverheid van hun geest, wat ook een belangrijke waarheid is.

Geluk is niet te verwarren met plezier; het komt uit zuiverheid van geest en hart en komt van nature tot stand; we hoeven het helemaal niet te zoeken. Dus Socrates zei dat als individuen zich hebben toegewijd aan deugd en wijsheid, ze de vaste hoop mogen koesteren dat het grootste goed hen zal overkomen in de andere wereld, wat in overeenstemming is met de leringen in theosofische boeken.

Er was nog een ander punt dat opvalt. Als we ooit de aard van iets in zijn essentie willen kennen, de ware waarheid ervan kennen en niet alleen de vorm, het uiterlijk, de buitenste omhulsels, moeten we gescheiden worden van het lichaam en de dingen zelf overwegen door de zuivere ziel. Het is alleen de visie van de ziel, kennis van de ziel, die de essentie van de waarheid kan geven met betrekking tot alles in het bestaan.

De Bhagavad Gītā verwijst naar *'de kenners van de essentie der dingen.'* De essentiële eigenschap van een ding is wat het anders maakt dan al het andere. De essentie, het ding op zichzelf, kan alleen door de ziel gekend worden en nooit door de zintuigen.

Terwijl we leven benaderen we het dichtst bij de kennis van die essentie wanneer we helemaal geen gemeenschap of gemeenschap met het lichaam hebben, behalve wat absolute noodzaak vereist;

dat wil zeggen, wanneer we niet langer afhankelijk zijn van het lichaam, om beïnvloed te worden door zijn begeerten, driften en passies.

Met andere woorden, het hele doel en studie in de filosofie in de oude betekenis van dat woord, is de bevrijding en scheiding van de ziel van het lichaam en dit kan worden geprobeerd en bereikt, zelfs terwijl een persoon in deze wereld leeft. Het is niet iets dat moet plaatsvinden door een proces van de Natuur,

Wanneer er vrijheid is van afhankelijkheid van het lichaam, wanneer deze verandering in zijn volledigheid tot stand komt, dan zijn dood en leven hetzelfde voor de echte mens, de echte mens die de ziel is; of hij leeft of sterft maakt geen verschil voor hem. Dit herinnert ook een van de zinnen in de Gītā: 'De wijzen treuren niet voor de levenden, noch voor de doden.' Dat wil zeggen, er

is de mogelijkheid om naar een interne toestand of staat te komen waarin of het leven wordt geleefd in het fysieke lichaam, dat een gevangenis wordt genoemd, of buiten die gevangenis, het is allemaal hetzelfde. De ziel gebruikt het lichaam als een instrument, zonder eraan gehecht te zijn.

Deze specifieke dialoog zit vol met verhelderende ideeën voor iedereen die deze zaken probeert te begrijpen: de aard van de ziel, van het leven in deze wereld, de doelen die het meest de moeite waard zijn om na te streven, de nieuwe betekenis die de dood kan krijgen, en de mogelijkheid dit te ondervangen evenement met koelte en zelfs verwelkomen.

Bronnen:

1. The trial of Socrates. Het proces Socrates van I.F. Stone. Nederlandse vertaling 1988, uitgeverij Anthos.
 2. Wikipedia
 3. Amerikaanse theosofische vereniging.
-
-